

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

КУЗНЄЦОВА КАТЕРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 338.242.2.011:[334.716.073.53:620.9]](477)(043.3)

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі менеджменту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Дергачова Вікторія Вікторівна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»,
завідувач кафедри менеджменту.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Рєпіна Інна Миколаївна,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»,
професор кафедри економіки підприємств;

кандидат економічних наук, доцент
Христенко Лариса Миколаївна,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування.

Захист відбудеться «___» квітня 2016 р. о ____ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.002.23 у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» за адресою: 03056, м. Київ, просп. Перемоги, 37, корп.7, ауд. 41-б.

З дисертацією можна ознайомитися у Науково-технічній бібліотеці ім. І. Г. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» за адресою: 03056, м. Київ, просп. Перемоги, 37.

Автореферат розіслано «___» березня 2016 року.

В. о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради

В. М. Марченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Встановлені потужності ТЕС України, основну частину яких введено в експлуатацію у 60–70-ті роки ХХ ст., уже більш як двічі вичерпали свій ресурс, розрахований на 20–25 років роботи. Це спричиняє значні технологічні втрати електроенергії та низьку енергоефективність її генерації. Відсутність у достатній кількості власних первинних енергоресурсів, велика частка імпорتنих енергоносіїв, несприятливі ціноутворюючі тенденції на світовому та вітчизняному ринках електроенергії призвели до енергозалежності економіки України, що, у свою чергу, посилює роль ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств як ключового елемента формування потенціалу їх конкурентоспроможності. Проект Енергетичної стратегії України передбачає реформування енергетичного сектору країни, зокрема, перехід до конкурентної моделі організації ринку електроенергії, що зумовлює необхідність розвитку теоретичних засад і розроблення науково-практичних рекомендацій щодо ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств.

Проблеми формування та ресурсного забезпечення потенціалу підприємства розкрито у працях Л. Абалкіна, І. Балабанова, К. Борзенкової, С. Бороненкової, Б. Вернерфальт, С. Войтка, В. Дергачової, Г. Клейнера, Є. Лапіна, К. Макконнелла, К. Миско, Л. Огорокової, І. Рєпіної, В. Свободіна, Д. Стеценка, Д. Тисс, А. Фонотова, Т. Храмцової та інших. Дослідженню проблематики й розвитку процесів формування конкурентоспроможності підприємства присвячено праці відомих вітчизняних і зарубіжних вчених – І. Булах, А. Воронкової, О. Гавриша, В. Гранатурова, П. Забеліна, В. Дергачової, Л. Довгань, В. Оберемчука, М. Портера, Г. Савіної, В. Стівенсона, Р. Фатхутдінова, З. Шершньової, Л. Христенко та інших. Аналіз наукових праць показав, що проблеми формування, оцінювання та оптимізації ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств при переході до конкурентного ринку електроенергії потребують подальшого розвитку як в теоретичних та методичних, так і в практичних аспектах. Це зумовило вибір теми наукового дослідження, визначило його мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» відповідно до тематики науково-дослідних робіт кафедри менеджменту. Результати дисертаційної роботи є частиною наукових тем: «Моделювання стратегії економічного розвитку підприємств в умовах соціально орієнтованої економіки України» (№ ДР 0111U000745), в якій особисто автором сформовано концептуальні засади побудови моделі формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств на основі раціонального управління їх ресурсним забезпеченням; «Підходи до формування складових стратегічного розвитку підприємств в умовах конкуренції» (№ ДР 0112U001191), у якій особисто автором запропоновано методичний підхід до оцінювання ресурсного забезпечення діяльності енергогенеруючих підприємств залежно від моделі ринку електроенергії у країні.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методичних положень і розроблення науково-практичних рекомендацій щодо ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств.

Для досягнення визначеної мети було поставлено такі *завдання*:

- розкрити сутність і специфіку формування ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності на підприємстві, поглибити відповідний понятійний апарат;
- визначити особливості та обґрунтувати критерії оцінювання потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств на основі його ресурсного забезпечення;
- дослідити та згрупувати моделі функціонування енергогенеруючих підприємств в умовах переходу до конкурентного ринку;
- виявити тенденції розвитку вітчизняних енергогенеруючих підприємств у контексті забезпечення їх конкурентоспроможності;
- удосконалити засади діагностування стану ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств;
- проаналізувати та удосконалити положення до ресурсного забезпечення конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств;
- удосконалити модель оцінювання потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств в умовах конкурентного ринку електроенергії;
- розробити науково-методичні заходи щодо оптимізації ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств;
- оцінити ресурсне забезпечення та здійснити прогнозування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств, розробити практичні рекомендації щодо адаптації підприємств до конкурентного ринку.

Об'єктом дослідження є формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств.

Методи дослідження. Теоретичною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної науки, державного регулювання, маркетингу, сучасні концепції менеджменту. Для досягнення поставленої мети в роботі використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: діалектичний метод наукового пізнання, метод логічного узагальнення і метод синтезу (для уточнення сутності поняття «потенціал конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства на основі ресурсного забезпечення», систематизації моделей функціонування енергогенеруючих підприємств в умовах переходу до конкурентного ринку); методи статистичного, економічного та системного аналізу (для дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку вітчизняних енергогенеруючих підприємств і оцінювання їх ресурсного забезпечення); метод структурування, метод ранжування (для обґрунтування системи показників оцінювання потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств на основі ресурсного забезпечення); метод формалізації та динамічний метод (для вдосконалення мультиплікативної моделі оцінювання потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств); метод багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу (для визначення впливу факторів на потенціал конкурентоспроможності підприємства); метод багатокритеріальної оптимізації (для визначення оптимальних величин ненормованих показників у структурі ресурсного забезпечення підприємства); метод експоненційного

згладжування, метод екстраполяції (для прогнозування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств); візуально-графічні методи (для подання досліджуваних явищ, процесів і закономірностей).

Інформаційною базою дослідження стали закони України і нормативно-правові акти органів виконавчої влади України у сфері регулювання енергетики; наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених; дані Державної служби статистики України і Міністерства енергетики та вугільної промисловості України; матеріали спеціалізованих періодичних видань та Інтернет-ресурсів; аналітичні та інформаційні матеріали ряду міжнародних асоціацій, дослідницьких і рейтингових агентств; дані фінансово-економічної звітності енергогенеруючих підприємств; результати власних досліджень.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні існуючих теоретичних положень і розробленні науково-практичних рекомендацій щодо формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств на основі ресурсного забезпечення. Наукові результати дослідження, що розкривають особистий внесок автора у розробку досліджуваної проблематики і характеризують наукову новизну роботи, полягають у тому, що

вперше:

- запропоновано науково-методичне обґрунтування оптимального співвідношення ресурсного забезпечення енергогенеруючого підприємства на основі побудови двокритеріальної оптимізаційної моделі, що дозволяє визначити величину ненормованих показників ресурсного забезпечення енергогенеруючого підприємства та силу їх впливу на потенціал конкурентоспроможності підприємства;

удосконалено:

- науково-методичні положення щодо ресурсного забезпечення конкурентоспроможності підприємства, які, на відміну від існуючих, доповнено структурно-логічною моделлю формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства з урахуванням засад державної програми переходу до конкурентних умов функціонування ринку електроенергії та закономірностей зміни потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств залежно від імплікаційних показників ресурсного забезпечення даних підприємств, що дозволяє підвищити точність прогнозування потенціалу їх конкурентоспроможності;

- сукупність показників оцінювання ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств, які розподілено на монопольну і конкурентну групи відповідно до моделей ринку електроенергії, в яких функціонує підприємство, що дозволяє врахувати специфіку роботи підприємств в умовах диференціації способів розподілу електроенергії та вплив внутрішнього середовища енергогенеруючого підприємства на потенціал його конкурентоспроможності;

- процедуру діагностування ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства, яка, на відміну від існуючих, передбачає аналіз потенціалу конкурентоспроможності підприємства залежно від структури його ресурсного забезпечення, що дозволяє врахувати як результат виробничого процесу, так і сам процес виробництва та його підготовку;

- мультиплікативну модель оцінювання потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства, яка, на відміну від існуючих, базується на використанні показників: економічної доданої вартості як операційної

результативності діяльності; частки ринку як індикатора стратегічного позиціонування підприємства. Це надає можливість визначити порівняльні переваги підприємства та забезпечити максимальну відповідність отриманих результатів умовам моделей функціонування конкурентного ринку електроенергії;

набули подальшого розвитку:

– трактування поняття «потенціал конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства на основі ресурсного забезпечення», яке відображає переваги підприємства над конкурентами за сукупністю показників оцінювання ефективності використання складових ресурсного забезпечення його потенціалу за визначених умов організації ринку;

– критеріальні ознаки оцінок сформованості потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств, які, на відміну від існуючих, ґрунтуються на емпіричному відборі нормативних індикаторів ресурсного забезпечення енергогенеруючого підприємства і враховують оптимальні параметри ненормованих показників природної та фінансової груп, отриманих методом багатокритеріальної оптимізації.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що обґрунтовані дисертантом теоретичні положення доведено до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані державними установами, аналітичними організаціями для подальшого поглиблення досліджень в практичній діяльності та енергогенеруючими підприємствами у визначенні величин ненормованих показників їх ресурсного забезпечення, в оцінюванні потенціалу конкурентоспроможності за удосконаленою мультиплікативною моделлю для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Основні науково-прикладні розробки та рекомендації використано в діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка № 375/7 від 26.12.2012 р.) і Департаменту досліджень і розслідувань Антимонопольного комітету України (довідка № 07455 від 19.02.2013 р.); знайшли практичне застосування на підприємствах: ТОВ «ДТЕК Східенерго» (довідка про впровадження № 121 від 07.04.2015 р.), ДТЕК Курахівська ТЕС (довідка про впровадження № 47/5 від 20.05.2015 р.); Старобешівська ТЕС (довідка про впровадження № 68 від 11.06.201 р.).

Матеріали дослідження використовуються у навчальному процесі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Регіональна економіка», «Стратегічне управління» (акт впровадження НТУУ «КПІ» № 3114-39 від 08.05.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою. Всі наукові результати, викладені в ній, належать автору особисто. З наукових праць, опублікованих здобувачем у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та положення, які одержано ним у результаті власних досліджень.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати досліджень апробовано на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її забезпечення (Недінські читання)» (м. Дніпропетровськ, 2011 р.); «Міжнародне науково-технічне співробітництво» (м. Київ, 2011 р.); «Теорія та практика управління економічним розвитком» (м. Київ, 2012 р.); «Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки» (м. Київ, 2012 р.); «Экономика, экология и общество России в 21-м столетии» (Російська Федерація, м. Санкт-Петербург,

2012 р., 2015 р.); «Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління» (м. Київ, 2013 р.); «Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу» (м. Суми, 2013 р.); «Сучасні проблеми менеджменту» (м. Київ, 2013 р.); «Устойчивое развитие – Зима 2014» (Болгарія, м. Софія, 2014 р.); «Сучасні підходи до управління підприємством» (м. Київ, 2014 р.).

Публікації. За результатами дослідження автором опубліковано 31 наукову працю загальним обсягом 6,78 друк. арк. (особисто автору належить 5,94 друк. арк.), у тому числі – 8 статей у наукових фахових виданнях (4 з яких входять до міжнародних наукометричних баз – РИНЦ; International Impact Factor Services (IIFS), International Society for Research Activity Journal Impact Factor; DOAJ; Google Scholar; EBSCO Publishing), 11 статей – в інших виданнях, 12 праць – у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 241 сторінка, у тому числі, основний зміст роботи викладено на 177 сторінках. Робота містить 30 рисунків та 37 таблиць (з них 12 займають повну площу сторінки), 16 додатків на 43 сторінках. Список використаних джерел налічує 182 найменувань на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення та апробацію отриманих результатів; охарактеризовано структуру роботи.

У першому розділі – «**Теоретичні основи ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності підприємства**» систематизовано визначення, які характеризують понятійно-категоріальний апарат формування потенціалу; сформульовано набір положень щодо економіко-управлінських основ ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств; розкрито зміст проблематики визначення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств та його основних впливових факторів в економічних, управлінських і наукових парадигмах; у контексті системного підходу виявлено особливості зарубіжного досвіду формування моделей функціонування енергогенеруючих підприємств у різних умовах організації ринку електроенергії країни.

Узагальнення поглядів на визначення поняття «потенціал», які належать колективам різних наукових шкіл і окремим дослідникам (К. Вернерфельт, Р. Румельт, Дж. Барні, І. Ансофф, А. Комаров, А. Яковенко, С. Бороненкова та інші) дало підстави сформулювати його як сукупність наявних, пов'язаних між собою видів ресурсів, використання яких дозволяє досягти позитивного економічного ефекту.

Синтез розкритих у роботі уявлень про предмет конкурентоспроможності підприємства дозволив встановити, що різні автори (Дж. М. Кейнс, Й. Шумпетер, І. Булах, А. Воронкова, В. Оберемчук, М. Портер, З. Шершньова) застосовують різні ключові синоніми поняття «конкурентоспроможність» (властивість, спроможність, відмінність, ознака, можливість тощо). Системний підхід дозволив дати визначення поняттю «потенціал конкурентоспроможності підприємства на основі ресурсного забезпечення» (ПКОРЗ) як комплексній порівняльній характеристиці, яка відображає його переваги над підприємствами-конкурентами за сукупністю показників

оцінювання ефективності використання складових ресурсного забезпечення його потенціалу за визначених умов організації ринку.

Систематизація та узагальнення теоретичних підходів до формування ресурсного забезпечення, принципів та класифікаційних ознак надало можливість визначити складові потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства та дати йому уточнене визначення (рис. 1). ПКОРЗ формується під впливом ряду факторів: внутрішніх (керованих) – тих, які виникають на самому підприємстві та впливають зсередини, і зовнішніх (некерованих) – тих, які формуються у зовнішньому середовищі підприємства.

Дослідження та систематизація теоретичних основ функціонування підприємств в різних умовах організації ринку електроенергії надали можливість скомпонувати існуючі класичні моделі у дві групи – монопольну, до якої належить монопольна модель та модель «єдиного покупця», і конкурентну, що включає модель оптової конкуренції та модель двосторонніх договорів і балансуючого ринку (ДДБР). Запропонована узагальнена діюча схема функціонування ринку електроенергії в Україні представлена моделлю «єдиного покупця». Вона складається з п'яти рівнів агрегації: видобування первинних енергоресурсів; виробництва (генерації) електроенергії; розподілу всього обсягу виробленої електроенергії в Оптовий ринок (ОРЕ); постачання (продажу) електроенергії кінцевим споживачам та її споживання промисловістю і населенням.

Аналіз зарубіжного досвіду та результатів прояву моделі «єдиного покупця» в Україні дозволив виявити недоліки, які полягають в: недосконалому ціноутворенні (гранична ціна встановлюється на рівні найвищої цінової заявки), що створює умови для маніпулювання цінами; обмеженні конкуренції на рівні розподілу та постачання електроенергії; послабленні мотивації до зниження собівартості електроенергії; відсутності стимулів для інвестування діяльності енергогенеруючих підприємств. Сучасні тенденції розвитку ринків електроенергії характеризується демонополізацією та дерегуляцією, швидкість процесів переходу (еволюції) від монопольної до конкурентної групи моделей функціонування ринку є відмінними для різних країн світу.

Переваги моделі ДДБР, до засад якої відбувається перехід вітчизняного ринку, зумовлені тим, що її основною характеристикою є розмежування виробництва, розподілу та постачання електроенергії, та полягають у: посиленні конкуренції через продаж електроенергії на біржі; стимулюванні підвищення ефективності виробництва; створенні мотивації для інвестування за допомогою укладання двосторонніх договорів. Вибір країною моделі для реформування ринку електроенергії залежить від структури відносин власності та системи взаємозв'язків між учасниками ринку.

Основну платформу для нормативної частини регуляторного базису функціонування енергогенеруючих підприємств України в умовах трансформування «монопольної» моделі ринку електроенергії до конкурентних засад складають законодавчі акти та їх ключові положення, що регламентують функціонування цього ринку в Україні. Головними серед них є Закон України «Про електроенергетику» та Закон України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України».

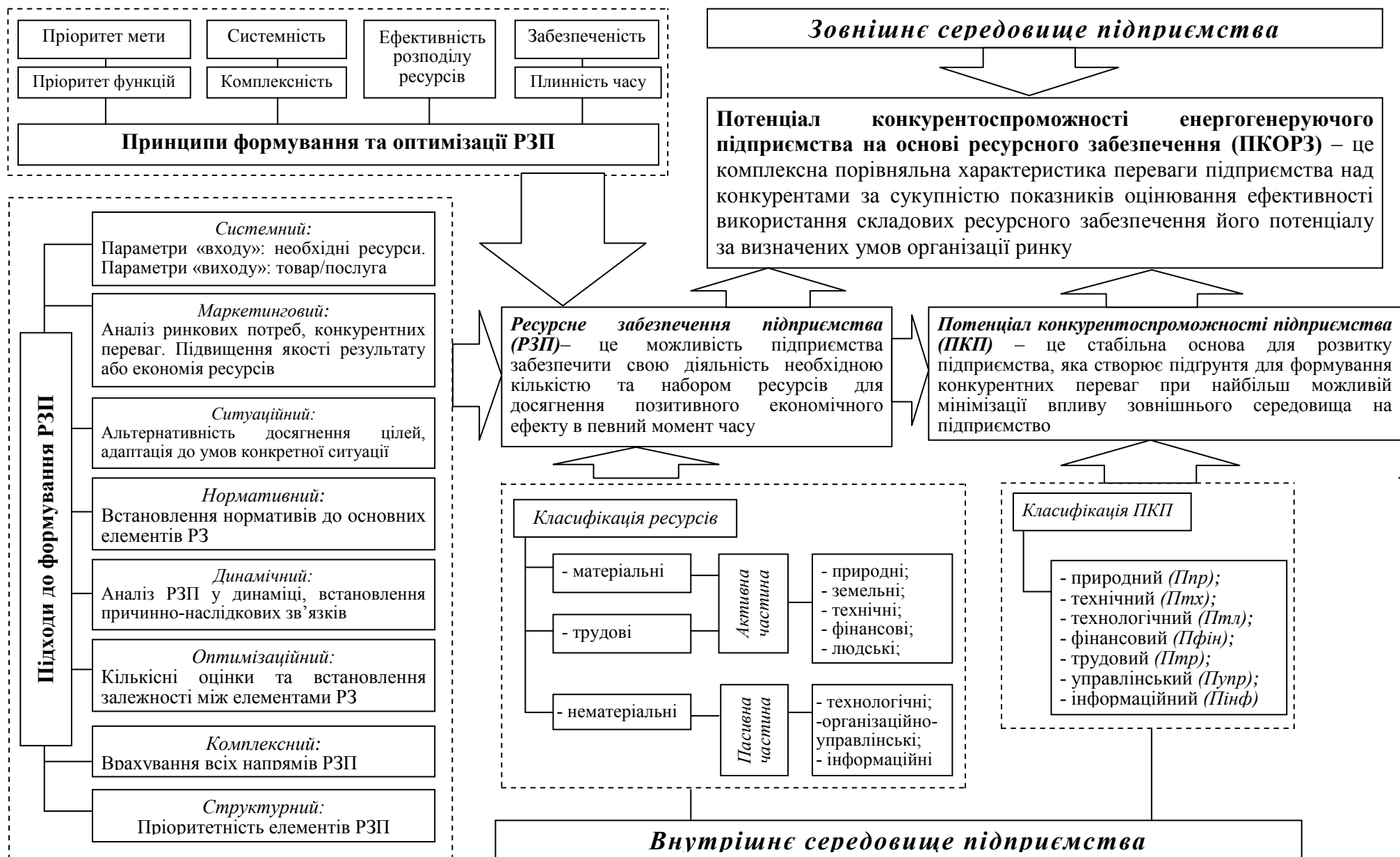

Рис. 1. Складові формування поняття потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства на основі ресурсного забезпечення (систематизовано та узагальнено автором)

Визначена в результаті дослідження теоретичних основ формування моделей організації ринку електроенергії, як сфери функціонування енергогенеруючих підприємств, специфіка (збіг у часі процесів виробництва та споживання енергії; безперервний характер виробничого процесу; складність і специфічність умов роботи енергетичного обладнання; взаємозамінність генеруючих установок тощо) дозволила детальніше з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки між елементами сучасної моделі ринку, яка належить до монопольної групи, і проблемами підвищення конкурентоспроможності підприємств даної сфери.

Дослідження теоретико-методичних положень щодо ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності підприємств дозволило сконцентрувати увагу на тих його аспектах, які є доцільними при проведенні аналізу стану ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств. Їх систематизація лягла в основу вибору напрямів формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств та обґрунтування заходів щодо управління ним.

У другому розділі – «Діагностика ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств» виявлено тенденції розвитку вітчизняних енергогенеруючих підприємств у контексті забезпечення їх конкурентоспроможності; удосконалено засади поетапного діагностування стану ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств; проаналізовано та удосконалено положення щодо ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств.

Соціально-економічна стабільність суспільства, забезпечення і підвищення якості життя населення залежать від надійності та ефективності функціонування інфраструктури постачання електроенергії. Аналіз статистичних даних енергетичного балансу України та його порівняльна характеристика з даними по світу, ЄС, США і Російської Федерації дозволили зробити висновок про «слабкі» позиції української енергетики, але одночасно і про наявність значного потенціалу вітчизняних енергогенеруючих підприємств. Електроенергетика України має достатні потужності для генерації та розвинуту мережу для постачання електроенергії споживачам, проте існуючі проблеми наближають її до кризового стану. Основні показники розвитку ринку електроенергії України та забезпеченість його власними первинними енергоносіями наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Показники ресурсного забезпечення та розвитку ринку електроенергії в Україні

№	Показники	2010	2011		2012		2013		2014	
		од.	од.	%	од.	%	од.	%	од.	%
1	Видобуток вугілля, млн. т.	74,9	81,6	+8,9	85,9	+5,3	83,7	-2,6	65,0	-22,4
2	Виробництво електроенергії, млрд. кВт.год.	189,1	194,9	+3,1	198,1	+1,6	193,6	-2,3	181,9	-6,0
3	Споживання електроенергії, млрд. кВт.год.	147,5	150,9	+2,4	150,7	-0,2	147,3	-2,3	134,7	-8,6
4	Встановлена потужність електро-станцій ОЕС України, млн. кВт	53,2	53,3	+0,2	53,8	+0,9	54,1	+0,6	54,5	+0,7
5	Встановлена потужність ТЕС України, млн. кВт	30,5	30,4	-0,3	30,6	+0,7	31	+1,3	32,3	+4,2
6	Середньозважена ціна купівлі електроенергії в ОПЕ, коп./кВт.год.	32,0	40,9	+27,8	44,9	+9,8	50,8	+13,1	64,1	+26,2

Складено автором на основі даних Міністерства енергетики та вугільної промисловості України.

Удосконалена процедура діагностування ПКОРЗ надає можливість послідовно подати цей процес і включає такі етапи: 1) визначення цілей діагностики енергогенеруючого підприємства; 2) збирання інформації для експрес-діагностики; 3) проведення експрес-діагностики за визначеними ключовими напрямками; 4) формулювання висновків експрес-діагностики за визначеними критеріями використаних показників; 5) прийняття рішення про необхідність комплексної діагностики; 6) аналіз зовнішнього середовища функціонування підприємства і виокремлення груп факторів впливу; 7) формування системи показників для комплексної діагностики та розрахунків; 8) виявлення параметрів оптимізації ресурсного забезпечення енергогенеруючого підприємства; 9) формування ПКОРЗ і надання рекомендацій щодо зміни структури ресурсного забезпечення підприємства.

Для аналіз ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств запропоновано виокремити сім груп показників, які характеризують різні складові їх ресурсного забезпечення: природну, технічну, технологічну, фінансову, трудову, управлінську та інформаційну. Відповідно до цього, запропоновано набір показників за кожною складовою, який охарактеризує діяльність енергогенеруючих підприємств в умовах функціонування вітчизняної моделі ринку електроенергії – моделі «єдиного покупця». Порівняльна характеристика структури ПКОРЗ енергогенеруючих підприємств за «монопольною» та «конкурентною» моделями функціонування ринку електроенергії дозволила виконати їх розмежування на групи, що передбачає врахування специфіки роботи підприємств в умовах диференціації способів розподілу електроенергії та впливу внутрішнього середовища енергетичного підприємства на потенціал його конкурентоспроможності.

Оцінювання стану ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств і фінансових результатів їх діяльності є передумовою для виявлення характеру впливу структури ресурсного забезпечення на результати роботи підприємств, а також необхідності змінити його структуру при зміні зовнішніх умов функціонування енергогенеруючих підприємств (тобто моделі ринку електроенергії у країні). Згідно з поставленими у дисертаційній роботі завданнями, доцільно розглянути ресурсне забезпечення енергогенеруючого підприємства з точки зору співвідношення між затраченими ресурсами та результатами діяльності, які відображаються у відповідному ПКОРЗ (табл. 2). Методичну основу оцінювання стану потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств обрано на основі ідентифікації груп ресурсного забезпечення та відповідних їм показників оцінювання того обсягу ресурсу, який забезпечує його формування.

У результаті розрахунків за окресленими групами з'ясовано, що з досліджуваних ТЕС (Вуглегірської, Трипільської, Зміївської), зокрема, закупівлею імпортних енергоносіїв займається лише Трипільська, а інші електростанції ПАТ «Центренерго» працюють на вітчизняній сировині. Встановлено, що виробництво електроенергії є енергоємним процесом, оскільки частка витрат на сировину (паливо) становить близько 80%, а втрати при виробництві електроенергії на цих трьох ТЕС – 10–12%. Виробнича собівартість електроенергії збільшується помірними темпами (на 4% за рік), лише на Вуглегірській ТЕС її підвищення у 2013 р. сягнуло 30%. ККД генеруючих установок для ТЕС перебуває на рівні близько 40%, коефіцієнт використання

встановленого обладнання є низьким і становить в середньому 30%, тоді як коефіцієнт завантаження основних фондів на Вуглегірській ТЕС – у середньому 75%, на Зміївській – 55% і на Трипільській – 65%. Таким чином, із встановлених потужностей регулярно працює лише близько 15-20%. Найсуттєвіші зміни в діяльності ТЕС (щодо покращення показників) відбулись у 2013 р., що можна пояснити збільшенням частки приватної власності на підприємствах, а також загальними змінами у країні, які відбулися в економічній та соціально-політичній сферах.

Таблиця 2

Показники оцінювання стану ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств, 2013 р.

№	Групи РЗП	Показники оцінювання РЗП	Вуглегірська ТЕС	Зміївська ТЕС	Трипільська ТЕС
1	Природна (Ппр)	Енергоемність виробленої електроенергії, % (x_{12})	80,01	76,58	78,93
		Виробнича собівартість електроенергії, коп. /кВт-год. (x_{13})	46,78	51,88	51,02
		Втрати при виробництві електроенергії, % (x_{14})	11,3	9,13	10,60
2	Технічна (Птх)	Коефіцієнт використання встановленого обладнання, % (x_{21})	30,5	34,2	31,8
3	Технологічна (Птл)	Залишкова вартість нематеріальних активів, тис. грн. (x_{31})	669,00	794,70	627,40
4	Фінансова (Пфін)	Чистий прибуток підприємства, млн. грн. (x_{42})	155,85	185,07	146,11
5	Трудова (Птр)	Зарплатомісткість 1кВт електроенергії (x_{52})	0,0003	0,0003	0,0003
6	Управлінська (Пупр)	Частка персоналу паливно-транспортного цеху в загальній чисельності працівників (x_{62})	0,48	0,48	0,48
7	Інформаційна (Пінф)	Інформаційна озброєність праці, % (x_{72})	24	17	23

Фрагмент таблиці. Узагальнено та розраховано автором на основі даних звітності підприємств.

У цілому рівень і динаміка показників господарської діяльності Вуглегірської ТЕС оцінюються позитивно: з 2008 по 2013 р. спостерігалася стійка тенденція до збільшення виручки від реалізації продукції, що з 2010 р. супроводжувалося відповідним зростанням чистого прибутку. Зниження прибутку у 2009 р. пояснюється скороченням попиту на електростанціях внаслідок глобальної фінансово-економічної кризи і, на думку керівництва підприємства, мало тимчасовий характер.

Стале функціонування енергогенеруючих підприємств в умовах несприятливого середовища загострення конкурентної боротьби стикається з проблемами формування та оптимального використання їх ресурсного забезпечення. До них належать: низький рівень забезпеченості енергоресурсами (нафтою, природним газом, мазутом, торфом, вугіллям, атомним паливом тощо); недостатні якісні характеристики первинних енергоресурсів та їх несприятлива цінова кон'юнктура; високий рівень втрат енергії при виробництві та транспортуванні, пов'язаних з невідповідністю стану енергогенеруючих підприємств сучасним технічним вимогам; недостатня раціональність територіальної розв'язки, що провокує підвищення втрат при транспортуванні електроенергії.

У ході проведеного дослідження продемонстровано результати діагностування ПКОРЗ енергогенеруючих підприємств, які надають можливість виявити направленість впливу структури ресурсного забезпечення на їх діяльність і оцінити ефективність впроваджених заходів. Це підтверджує потребу в поглибленні науково-методичних положень щодо ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності підприємств.

У третьому розділі – **«Вплив ресурсного забезпечення на формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств»** удосконалено мультиплікативну модель оцінювання потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємств в умовах конкурентного ринку електроенергії; розроблено науково-методичні заходи щодо оптимізації ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств; здійснено прогнозні оцінки ПКОРЗ на основі запропонованих критеріальних ознак за результатами оптимізації ресурсного забезпечення та на цій основі надано практичні рекомендації щодо адаптації підприємств до конкурентного ринку.

Застосування параметричних мультиплікаторів є характерним для всіх методів порівняльного підходу, який є основою експертних знань щодо оцінювання ПКОРЗ. Необхідність формалізації загальноприйнятих методів оцінювання з урахуванням мінливості у часі ресурсного забезпечення викликає потребу в застосуванні динамічного методу, згідно з яким припускається, що основним способом отримання прибутку в умовах ринкової економіки виступає реалізація продукції та закладена в цей процес додана вартість при використанні обмежених економічних ресурсів, які змінюються у часі. Прибуток в умовах ринкової економіки є результатом використання ресурсного забезпечення підприємства та його ринкової позиції. З огляду на це, виникає доцільність оцінювання ПКОРЗ на основі операційної результативності (K_o), яка характеризується показником економічної доданої вартості. Показником оцінювання позиції підприємства на ринку запропоновано обрати частку ринку, як індикатора його стратегічного позиціонування (K_c). Використання динамічного підходу та порівняльного аналізу дозволяє здійснити зіставлення показників операційної результативності та стратегічного позиціонування як в часовому розрізі, так і порівняно з конкурентами. Узагальнення теоретичних підходів до формалізації залежності між визначеними показниками дозволило встановити, що параметри конкурентоспроможності в моделі оцінювання її потенціалу взаємодіють мультиплікативним способом. Модель оцінювання ПКОРЗ енергогенеруючого підприємства з урахуванням запропонованих показників (економічної доданої вартості та частки ринку) подано у наступному вигляді (1):

$$K = K_o \cdot K_c = \frac{EVA}{EVA^B} \cdot \sqrt{\frac{I}{I^B}}, \quad (1)$$

де K – коефіцієнт ПКОРЗ; EVA – економічна додана вартість енергогенеруючого підприємства, що досліджується; EVA^B – економічна додана вартість енергогенеруючих підприємств заданої вибірки; I – індекс змін обсягів виручки енергогенеруючого підприємства, що досліджується; I^B – індекс змін обсягів виручки енергогенеруючих підприємств заданої вибірки.

За запропонованим методом здійснено загальне оцінювання ПКОРЗ Вуглегірської ТЕС за період з 2008 р. по 2013 р., результати якого подано на рис. 2.

Згідно з даними рис. 2-А, у 2013 р. ПКОРЗ Вуглегірської ТЕС становив 0,986, що свідчить про низький рівень конкурентоспроможності досліджуваного підприємства порівняно з конкурентами із коефіцієнтом за вибіркою (1,014).

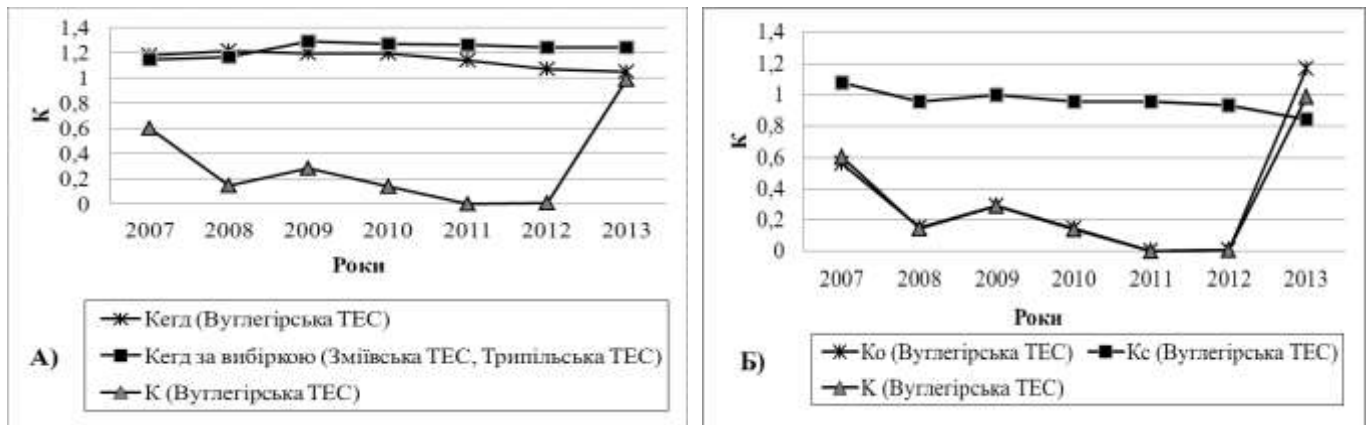

Рис. 2. Динаміка зміни показника ПКОРЗ енергогенеруючого підприємства порівняно з конкурентами (А) та його декомпозиція за складовими (Б) (Кегд – коефіцієнт ефективності господарської діяльності)

При цьому показник ПКОРЗ є нижчим від 1, навіть незважаючи на те, що на кінець періоду він зріс на 63% у відношенні до 2007 р., це говорить про вагомій недоліки у функціонуванні Вуглегірської ТЕС з точки зору забезпечення її конкурентних переваг порівняно з конкуруючими підприємствами, а його динаміка має явно виражену негативну тенденцію до 2012 р. (зниження на 98,6%).

Декомпозиція ПКОРЗ за показниками – операційна результативність та стратегічне позиціонування – засвідчила, що низька конкурентоспроможність Вуглегірської ТЕС є наслідком нижчої ефективності виробництва, а також незадовільного ринкового позиціонування (рис. 2-Б). Аналіз динаміки коефіцієнта операційної результативності та стратегічного позиціонування дозволяє констатувати, що за період з 2007 по 2012 р. перший з них знизився з 1,005 до 0,906 (на 9,8%); а другий – з 0,560 до 0,009 (на 97%). Тим часом негативна динаміка показника ПКОРЗ Вуглегірської ТЕС, яка спостерігалася з 2007 р., зумовлена зниженням його складових (К_о до 2012 р. та К_с до 2013 р.). Цей факт зумовив необхідність кореляційно-регресійного аналізу щодо виявлення в переліку показників ресурсного забезпечення (табл. 2) факторів, які найбільше впливають на ПКОРЗ.

Кореляція між параметрами ресурсного забезпечення і ПКОРЗ довела існуючу закономірність зміни показника ПКОРЗ енергогенеруючих підприємств під впливом зміни в параметрах ресурсного забезпечення (табл. 3) і показала, що мають місце як схожість, так і відмінності у переліку предикторів, які вплинули на ПКОРЗ енергогенеруючих підприємств «монопольної» та «конкурентної» груп моделей організації ринку електроенергії України.

Як засвідчила порівняльна характеристика результатів лише 5 із 3 показників збігаються за силою впливу у «монопольній» та «конкурентній» групах моделей функціонування ринку електроенергії на ПКОРЗ Вуглегірської ТЕС. Це – виробнича собівартість електроенергії; залишкова вартість нематеріальних активів; коефіцієнт оборотності активів; чистий прибуток підприємства; рівень комунікацій підприємства. І тільки за одним фактором (коефіцієнтом ефективності управління)

ПКОРЗ Вуглегірської ТЕС збігається з відповідними показниками її конкурентів – Зміївської та Трипільської ТЕС.

Таблиця 3

Економетричні моделі залежності потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства від показників ресурсного забезпечення

Групи РЗП	Рівняння	Множинні коефіцієнти кореляції, r	Коефіцієнти детермінації, R^2	Дисперсійні статистики, F
Природна ($Ппр$)	$Y_1=0,824+1,584x_{12}-0,008x_{13}-0,009x_{14}$	0,74	0,56	3,39 ($f=0,034$), Квантиль $F_{0,95; 3; 8} = 3.38$
Технічна ($Птх$)	$Y_2=4,298+0,019x_{22}+2,533x_{24}$	0,89	0,79	11,27($f=0,009$), Квантиль $F_{0,95; 2; 6} = 5.14$
Технологічна ($Птл$)	$Y_3=4,301+2,883x_{31}+0,6997x_{33}$	0,76	0,58	6,2($f=0,0323$), Квантиль $F_{0,95; 2; 6} = 5.14$
Фінансова ($Пфін$)	$Y_4=2,0936-0,344x_{41}+0,018x_{42}-2,989x_{44}-10,88x_{45}$	0,75	0,56	4,19($f=0,022$), Квантиль $F_{0,95; 4; 10} = 3.48$
Трудова ($Птр$), управлінська ($Пупр$), інформаційна ($Пінф$)	$Y_5=2,1097-3,027x_{52}+3,935x_{61}+0,0067 x_{72}$	0,51	0,26	3,89($f=0,033$), Квантиль $F_{0,95; 3; 11} = 3.59$

x_{22} – заборгованість у постачанні е/е; x_{24} – залишкова вартість основних засобів; x_{33} – частка нематеріальних активів в активах підприємств; x_{44} – коефіцієнт фінансової незалежності; x_{45} – коефіцієнт фінансової стійкості; x_{61} – коефіцієнт ефективності управління.

Загальну структуру предикторів ресурсного забезпечення енергогенеруючого підприємства, які найбільше впливають на ПКОРЗ рекомендовано будувати за імплікативним принципом: якщо фактори впливу сильно скорельовані з ПКОРЗ підприємств-конкурентів, у яких цей рівень є вищим, ніж у досліджуваного енергогенеруючого підприємства (Вуглегірська ТЕС).

Представлені критерії кореляційної та дисперсійної статистик (табл. 3) дозволяють зробити висновки про можливість використання даних економетричних моделей для подальшого прогнозування. Для зниження похибки апроксимації пропонується виконання оптимізації показників факторів, які не мають нормативних значень: x_{13} – виробничої собівартості електроенергії (коп. /кВт·год.), x_{14} – втрат при виробництві електроенергії (%), x_{42} – чистого прибутку підприємства (млн. грн.).

Відповідно до економічної сутності цих показників, можна зауважити, що вони мають різні критерії оптимізації (екстремум цільової функції x_{13} , x_{14} доцільно мінімізувати, а x_{42} – максимізувати). Це означає, що економічна постановка класичної задачі оптимізації повинна відійти від традиційного припущення про те, що вибір однієї з альтернатив відбувається на основі лише одного критерію. Тому економічну постановку скалярної (класичної) задачі оптимізації перетворено на задачу векторної оптимізації з наступною економіко-математичною постановкою:

$$Z = \alpha_1 Z_1 / Z_{1\text{норм}} - \alpha_2 Z_2 / Z_{2\text{норм}} \rightarrow \max, \quad (2)$$

де Z – загальна цільова функція двокритеріальної оптимізації; Z_1 – 1-ша цільова функція чистого прибутку енергогенеруючого підприємства Вуглегірська ТЕС, яка виражає критерій максимізації; $Z_{1\text{норм}}$ – нормоване значення 1-ї цільової функції; α_1 – коефіцієнт ваги 1-ї цільової функції, який визначається експертами і в даному дослідженні характеризується величиною 0,6; Z_2 – 2-га цільова функція втрат енергогенеруючого підприємства Вуглегірська ТЕС, яка виражає критерій мінімізації;

$Z_{2\text{норм}}$ – нормоване значення 2-ї цільової функції; α_2 – коефіцієнт ваги 2-ї цільової функції, який визначається експертами і в даному дослідженні характеризується величиною 0,4.

Обмеження для цільової функції (2):

$$\left. \begin{aligned} 0,011x_1 + 0,014x_2 + 0,0125x_3 + 0,014x_4 &\leq 10,98, \\ 0,012x_1 + 0,008x_2 + 0,005x_3 + 0,002x_4 &\geq 30, \\ 0,05951x_1 + 0,06212x_2 + 0,0605x_3 + 0,0611x_4 &\leq 0,0608, \\ x_1 + x_2 + x_3 + x_4 &\leq 1200; \\ x_1, x_2, x_3, x_4 &> 0. \end{aligned} \right\} \quad (3)$$

$$Z_1 = 0,1599x_1 + 0,1482x_2 + 0,1358x_3 + 0,1488x_4 \rightarrow \max \quad (4)$$

Обмеження для цільової функції Z_1 згідно з викладеними теоретичними аспектами, відповідають тим же умовам, що й (3).

$$Z_2 = 0,011x_1 + 0,014x_2 + 0,0125x_3 + 0,014x_4 \rightarrow \min, \quad (5)$$

$$\left. \begin{aligned} \text{з обмеженнями: } 0,012x_1 + 0,008x_2 + 0,005x_3 + 0,002x_4 &\geq 30, \\ 0,05951x_1 + 0,06212x_2 + 0,0605x_3 + 0,0611x_4 &\leq 0,0608, \\ x_1 + x_2 + x_3 + x_4 &\leq 1200; \\ x_1, x_2, x_3, x_4 &> 0. \end{aligned} \right\} \quad (6)$$

Розв'язання задачі двокритеріальної оптимізації ресурсного забезпечення підприємства Вуглегірська ТЕС (2), (4), (5) з обмеженнями (3), (6) виконано засобами інструментарію «пошук рішення» електронного табличного процесора MSExcel. Отримані результати є основою для визначення резервів підвищення рівня ПКОРЗ досліджуваного підприємства і засобів адаптації енергогенеруючих підприємств до умов конкурентного ринку. Отримані параметри (чистий прибуток, виробничі втрати) Вуглегірської ТЕС, які було розглянуто як резервні ресурси підвищення рівня ПКОРЗ енергогенеруючого підприємства в умовах функціонування конкурентної моделі ринку, мають векторно-оптимальні значення, відповідно, 173,57 млн. грн. і 7,8%. При чому чистий прибуток характеризується величиною на 11,3% більшою, ніж цей самий показник у досліджуваному 2013 р., коли ПКОРЗ Вуглегірської ТЕС був найбільшим, а показник виробничих втрат – на 3,18% меншим, ніж цей показник у той самий період.

Загальні науково-методичні положення формування ПКОРЗ енергогенеруючого підприємства складаються із 7 послідовних етапів (рис. 3) – починаючи з аналізу умов зовнішнього середовища та оцінювання ресурсного забезпечення і закінчуючи формуванням потенціалу конкурентоспроможності та наданням відповідних рекомендацій щодо покращення стану ресурсного забезпечення цього підприємства.

На рис. 3 реалізацію зазначених етапів подано у вигляді структурно-логічної моделі, яка враховує основні елементи вдосконалення науково-методичних положень: встановлення величини ПКОРЗ на основі мультиплікативної моделі (1) на етапі 4; оцінювання ПКОРЗ енергогенеруючого підприємства на основі імплементації економетричних моделей (табл. 3) на етапі 5; врахування оптимальних величин ненормованих показників РЗП відповідно до «конкурентної» моделі функціонування ринку електроенергії (етап 6); інтерпретація ПКОРЗ за критеріальними ознаками (етап 7), яку побудовано засобами компаративного аналізу розрахункових показників ПКОРЗ на базі оптимізації ресурсного забезпечення Вуглегірської ТЕС і показників її конкурентів (Зміївської та Трипільської ТЕС), отриманих методом емпіричного дослідження.

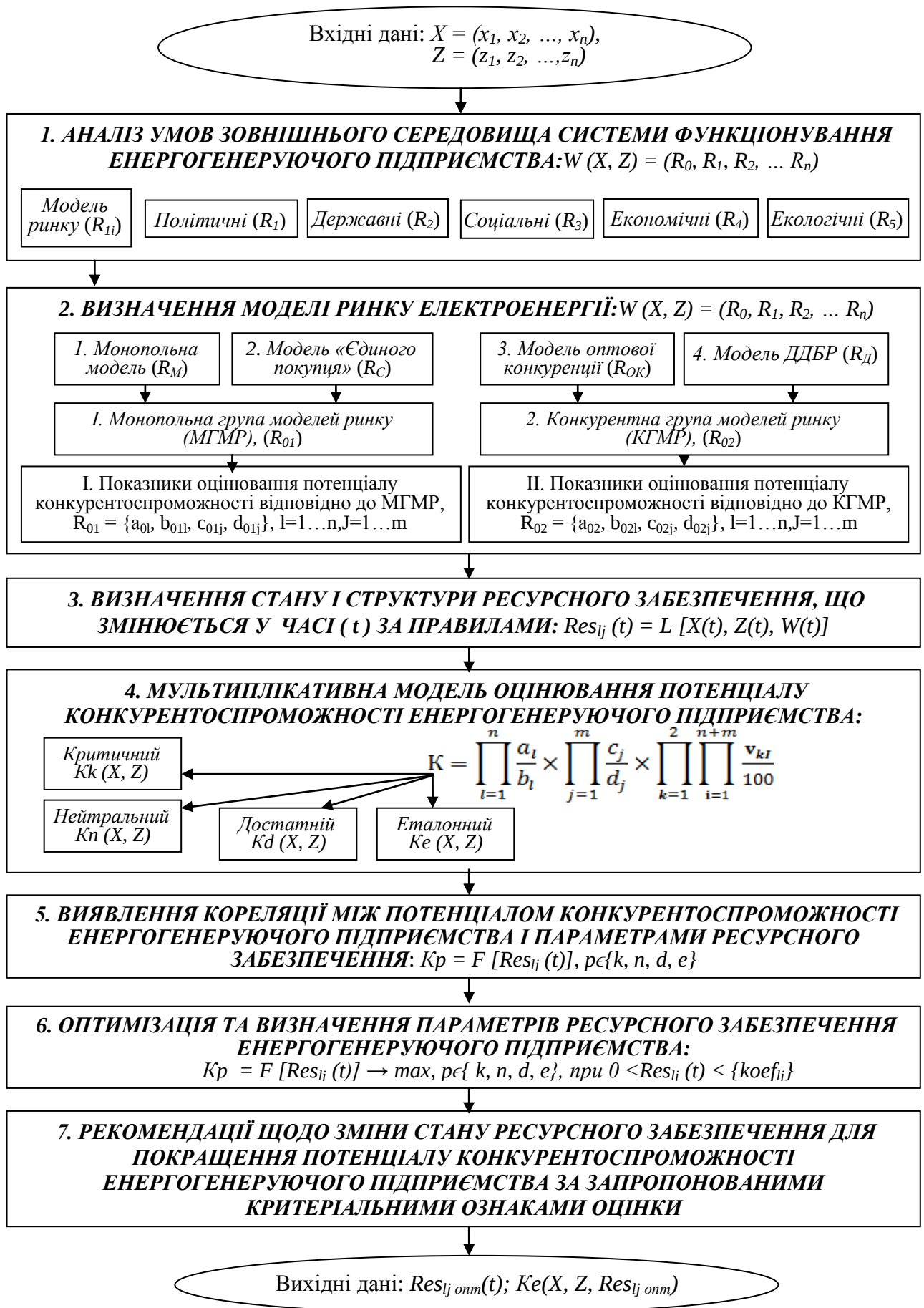

Рис. 3. Структурно-логічна модель формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства на основі ресурсного забезпечення

Запропоновані критеріальні ознаки оцінки ПКОРЗ складаються з таких рівнів: I – критичний (діапазон потенціалу конкурентоспроможності $K < 0,5$); II – нейтральний ($0,5 \leq K < 1$); III – достатній ($0,5 \leq K < 1$); IV – еталонний ($K > 7$). Розроблений інструментарій оцінювання ПКОРЗ енергогенеруючих підприємств дозволяє визначити подальші напрями їх розвитку в умовах трансформування до «конкурентної» моделі організації ринку електроенергії у країні. У свою чергу, розроблена сукупність показників ПКОРЗ, які розраховуються на основі побудованих економетричних моделей, дає можливість виконати якісну та кількісну оцінку впливу виокремлених факторів на ПКОРЗ енергогенеруючого підприємства, спрогнозувати його за певний проміжок часу і здійснювати оперативне управління цим потенціалом.

Економічний ефект впровадження результатів двокритеріальної оптимізаційної моделі ресурсного забезпечення у структурно-логічній моделі формування потенціалу конкурентоспроможності Вуглегірської ТЕС порівняно з його конкурентами (Зміївської та Трипільської ТЕС) полягає в скороченні втрат при виробництві електроенергії на 3,18% (до 7,8%), збільшенні чистого прибутку на 11,3% (до 173,57 млн. грн.). Визначені та обґрунтовані на цій основі закономірності забезпечують цілісність наявних знань щодо змісту і послідовності вв оцінюванні ПКОРЗ.

Практичними рекомендаціями щодо адаптації енергогенеруючих підприємств в контексті ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності при переході до конкурентного ринку є: диверсифікація поставок енергоносіїв; збільшення відсотка завантаженості генеруючих установок, планування резервних потужностей; впровадження технологій підвищення енергоефективності; розробка та впровадження систем страхування цінових та платіжних ризиків за договорами купівлі-продажу електроенергії; створення на енергогенеруючих підприємствах нових організаційних структур для формалізації процедури взаємовідносин з постачальниками, споживачами, системним оператором та енергобіржею; аналіз та імплементація зарубіжного досвіду функціонування енергогенеруючих підприємств в умовах ДДБР та налагодження інформаційного забезпечення персоналу з приводу тенденцій розвитку ринку електроенергії.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі сформульовано та розв'язано актуальне науково-практичне завдання - удосконалення теоретико-методичних положень щодо формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств на основі ресурсного забезпечення. Результати, викладені у дисертації, дозволили зробити такі висновки.

1. Проведене наукове дослідження показало недостатньо ефективні результати функціонування енергогенеруючих підприємств застарілими енергетичними потужностями в умовах вітчизняної організації ринку електроенергії, яка належить до монопольної групи. Це спричинило необхідність дослідження потенціалу конкурентоспроможності на основі ресурсного забезпечення (ПКОРЗ) енергогенеруючих підприємств з метою їх адаптації у процесі трансформування до конкурентних засад організації ринку, яку, у свою чергу, регламентовано проектом Енергетичної стратегії України та вимогами міжнародного співтовариства.

У результаті аналізу теоретичних та узагальнення науково-методичних основ виявлено, що функціонування енергогенеруючих підприємств вимагає оптимізації їх ресурсного забезпечення для ефективної реалізації потенціалу конкурентоспроможності кожного з цих підприємств при адаптації до сучасних умов, які постійно змінюються.

2. На базі дослідження наукових розробок вітчизняних і зарубіжних вчених щодо теоретичних засад потенціалу, конкуренції, ресурсної складової розкрито сутність і специфіку формування ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності на підприємстві, розвинуто відповідний понятійний апарат визначення сутності потенціалу конкурентоспроможності підприємства на основі ресурсного забезпечення (ПКОРЗ) як комплексної порівняльної характеристики, яка відображає переваги підприємства над конкурентами за сукупністю показників, оцінювання ефективності використання складових його ресурсного забезпечення за визначених умов організації ринку.

3. Результати дослідження теоретичних основ функціонування підприємств у різних умовах організації ринку електроенергії показали, що існують чотири класичні моделі: монопольна; модель «єдиного покупця»; модель оптової конкуренції; модель двосторонніх договорів і балансуючого ринку (ДДБР). Ці моделі скомпоновано у дві групи – монопольну та конкурентну – за характерними ознаками виникнення конкуренції на ланцюгу від генерації до постачання електроенергії. Проведений аналіз засвідчив низьку ефективність і невідповідність сучасним реаліям вітчизняної енергетики діючої в Україні моделі організації ринку електроенергії, яка належить до монопольної групи. На основі дослідження зарубіжного досвіду встановлено, що перехід українського ринку електроенергії на засади моделей конкурентної групи є доцільним, оскільки дозволить організувати ефективні двосторонні взаємозв'язки між підприємствами–учасниками ринку і детальніше відобразити особливості ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств.

4. Дослідження зовнішнього і внутрішнього середовища підприємств електроенергетики надало можливість виявити тенденції розвитку вітчизняних енергогенеруючих підприємств у контексті забезпечення їх конкурентоспроможності. Вони полягають у високих (до 20%) технологічних втратах електроенергії при виробництві та транспортуванні; зношеності обладнання та його високій аварійності; низькій енергоефективності (коефіцієнт використання встановлених потужностей – близько 30%); цінових диспропорціях на ринку електроенергії. Результати дослідження довели, що об'єднана енергетична система України має достатні потужності для генерації, розвинуту мережу для ефективного постачання електроенергії кінцевим споживачам і є 6-ю за місткістю ринку в Європі. Проте існування серйозних проблем призводить до кризових явищ, а монопольні засади функціонування оптового ринку електроенергії спричиняють неефективність реалізації цінової політики та ресурсного забезпечення діяльності енергогенеруючих підприємств.

5. Діагностування ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств за сукупністю виокремлених показників та з урахуванням умов вітчизняної організації ринку електроенергії показало, що проблемами формування та оптимального використання ресурсного забезпечення є недостатній рівень забезпеченості країни первинними енергоресурсами, їх низькі якісні характеристики і несприятлива цінова кон'юнктура; великі втрати енергії при

виробництві, пов'язані з невідповідністю енергогенеруючих підприємств сучасними вимогами технічного стану генеруючих установок; нераціональністю територіальної розв'язки, яка спричиняє збільшення втрат при транспортуванні електроенергії. За результатами дослідження вдосконалено процедуру діагностування ПКОРЗ енергогенеруючих підприємств, яка дозволяє виявити характер впливу структури ресурсного забезпечення на їх діяльність та оцінити ефективність реалізації заходів та рекомендацій щодо впровадження оптимізованого ПКОРЗ.

6. Результати аналізу науково-методичних положень щодо ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств довели необхідність удосконалення сукупності показників оцінювання ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств у структурно-логічній моделі формування ПКОРЗ. Модель враховує закономірності зміни потенціалу конкурентоспроможності залежно від імплікативних показників ресурсного забезпечення даних підприємств відповідно до конкурентної моделі функціонування ринку електроенергії. Це забезпечує цілісність наявних знань про зміст і послідовність у виконанні такого оцінювання, дозволяє підприємствам запобігати проявам нестабільного зовнішнього середовища ринку електроенергії та спрогнозувати потенціал конкурентоспроможності підприємства з найменшою середньоквадратичною похибкою.

7. На основі дослідження аналітико-інструментальних засобів оцінювання ПКОРЗ удосконалено мультиплікативну модель його оцінювання із застосуванням динамічного підходу. В умовах конкурентного ринку необхідно використовувати мультиплікативну модель, яка передбачає імплементацію показника економічної доданої вартості (EVA) як параметра визначення коефіцієнта операційної результативності енергогенеруючого підприємства та показника стратегічного позиціонування, який запропоновано розраховувати як зміну частки ринку електроенергії, яку займає підприємство. На відміну від пофакторного оцінювання, яке внаслідок похибок в оцінках окремих факторів, умовності та суб'єктивності ряду використаних у розрахунках показників є недоцільним, така модель є більш комплексною і дозволяє визначити відносні переваги конкретного підприємства порівняно з його конкурентами.

8. Результати дослідження показали, що для оптимізації ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств необхідно використовувати запропоновану автором двокритеріальну оптимізаційну модель визначення ненормованих показників ресурсного забезпечення (виробнича собівартість електроенергії; втрати при виробництві електроенергії; чистий прибуток підприємства), які є одними з основних резервів формування ПКОРЗ у процесі адаптації енергогенеруючих підприємств до конкурентної моделі функціонування ринку електроенергії країни. Параметри цієї моделі враховують закономірності змін величини ПКОРЗ під впливом імплікаційних показників, виокремлених зі специфічних груп, що характеризують ресурсне забезпечення (природні, технічні, технологічні, фінансові, трудові, управлінські, інформаційні). Визначені закономірності обґрунтовано побудованими економетричними моделями, що забезпечує цілісність наявних знань відповідно до змісту та послідовність оцінювання ПКОРЗ, а оптимізовані показники сприяють скороченню втрат при виробництві електроенергії на 3,18% (до 7,8%), збільшенню чистого прибутку на 11,3%.

9. Застосування методів експоненційного згладжування та екстраполяції дозволило оцінити ресурсне забезпечення енергогенеруючих підприємств за сукупністю показників, яку розмежовано на монопольну та конкурентну групи відповідно до моделей ринку електроенергії, в яких функціонує підприємство, та здійснити прогностичні оцінки потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств за запропонованими критеріальними ознаками. Результати оцінювання показали, що потенціал конкурентоспроможності Вуглегірської ТЕС порівняно з її конкурентами (Зміївською та Трипільською ТЕС) є нейтральним: використання ресурсів підприємством забезпечує нормальне виробництво електроенергії, проте потенціальні можливості ресурсів, які б забезпечили йому конкурентні переваги, не використовуються. З огляду на це було сформовано практичні рекомендації щодо адаптації підприємств до умов конкурентного ринку.

10. За результатами проведеного дослідження розроблено та обґрунтовано науково-методичні положення і практичні рекомендації щодо формування потенціалу конкурентоспроможності на основі ресурсного забезпечення, які доцільно використовувати підприємствам енергетичної галузі. Запропоновані напрацювання реалізуються в рамках оптимізації структури ресурсного забезпечення підприємств, є інструментом забезпечення формування і реалізації потенціалу їх конкурентоспроможності та дозволяють визначати його достатній стан порівняно з конкурентами для адаптації в умовах впровадження конкурентної моделі організації ринку електроенергії в Україні.

СПИСОК ОСНОВНИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Кузнєцова К. О. Теоретичні аспекти формування поняття «ресурсний потенціал» на підприємстві / К. О. Кузнєцова // Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право. Спецвипуск. – Донецьк, 2012. – Т. 2. – С. 299-302 (0,34 друк. арк.).

2. Кузнєцова К. О. Енергетична безпека як основа конкурентоспроможного розвитку енергетичних підприємств / К. О. Кузнєцова, О. С. Ченуша // Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право. – Донецьк, 2013. – Т. 2. – С. 118-121 (0,28 друк. арк.) (Особистий внесок – 0,2 друк. арк.: автором розвинуто науково-методичні положення ресурсного забезпечення конкурентоспроможності енергетичних підприємств як основи енергетичної безпеки держави).

3. Кузнєцова К. О. Удосконалення мультиплікативної моделі оцінювання конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств / К. О. Кузнєцова, В. В. Дергачова // Економіка. Менеджмент. Бізнес : збір. наук. праць Державного університету телекомунікацій. – К., 2015. – Вип. 2 (12). – С. 71-76 (0,25 друк. арк.) (Особистий внесок – 0,2 друк. арк.: автором досліджено мультиплікативну модель оцінювання конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств).

4. Кузнєцова К. О. Модель оцінювання конкурентоспроможності енергогенеруючого підприємства на основі ресурсного потенціалу / К. О. Кузнєцова // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) : наук. журнал Національного авіаційного університету. – К., 2015. – Вип. 1. – С. 79-85 (0,5 друк. арк.).

**Статті у наукових виданнях інших держав або у фахових виданнях України,
які включено до міжнародних наукометричних баз**

5. Кузнєцова К. О. Тарифна політика як фактор підвищення конкурентоспроможності енергетики України / К. О. Кузнєцова, В. В. Дергачова // Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ». – К., 2012. – Вип. 9. – С. 168-173 (0,34 друк. арк.) (Особистий внесок – 0,2 друк. арк.: автором розглянуто можливість визначення тарифів і показників ресурсного забезпечення енергетичного підприємства як важеля впливу на його конкурентоспроможність) (включено до переліку фахових видань України, наукометричні бази – РІНЦ).

6. Кузнєцова К. О. Конкурентоспроможність підприємства на основі ресурсного потенціалу / К. О. Кузнєцова // Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ». – К., 2013. – Вип. 10. – С. 219-223 (0,29 друк. арк.). (включено до переліку фахових видань України, наукометричні бази – РІНЦ).

7. Kuznietsova K. O. Preconditions and perspectives of Ukrainian energy market development [Internet source] / K. O. Kuznietsova // Economic Processes Management. – 2014. – № 1. – Access mode: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2014_1/2014_1_5.pdf (0,35 друк. арк.). (наукометричні бази – International Impact Factor Services (IIFS), International Society for Research Activity Journal Impact Factor; DOAJ; Google Scholar; EBSCO Publishing).

8. Кузнєцова К. О. Періоди становлення енергетики та особливості функціонування електроенергетичних підприємств / К. О. Кузнєцова // Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ». – К., 2014. – Вип. 14. – С. 166-170 (0,45 друк. арк.) (включено до переліку фахових видань України, наукометричні бази – РІНЦ).

Статті в інших наукових виданнях України

9. Кузнєцова К. О. Теоретико-методичні засади формування енергетичної безпеки України / К. О. Кузнєцова, В. В. Дергачова // Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її забезпечення (Недінські читання) : праці III наук.-практ. семінару з міжнар. участю, 20-21 жовтня 2011 р. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2011. – С. 155-165 (0,14 друк. арк.) (Особистий внесок – 0,1 друк. арк.: автором досліджено методичні основи створення оптимізаційної моделі ресурсного забезпечення енергетичних підприємств у контексті забезпечення енергетичної безпеки).

10. Кузнєцова К. О. Модель залучення іноземних інвестицій в енергетику України / К. О. Кузнєцова // Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики : збір. наук. праць. – К.: НТУУ «КПІ», 2011. – С. 89-95 (0,34 друк. арк.).

11. Кузнєцова К. О. Нормативно-правова база забезпечення національної енергетичної безпеки // Інформаційне забезпечення вирішення еколого-енергетичних проблем сталого розвитку суспільства : монографія / Н. В. Караєва, В. В. Дергачова та ін. - К. : Тамподек ХХІ, 2012. – Вип. 1. – С. 55-61 (0,25 друк. арк.) (Особистий внесок – 0,2 друк. арк.: автором досліджено нормативно-правову базу регулювання діяльності енергетичних підприємств України).

12. Кузнєцова К. О. Методичні основи оцінки енергетичної безпеки / К. О. Кузнєцова // Збір. наук. праць Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики. – К.: ВП «Едельвейс», 2012. – С. 131-136 (0,16 друк. арк.).

13. Кузнєцова К. О. Аналіз функціонування ринку електроенергетики України // Економічна безпека держави: міждисциплінарний підхід : монографія / В. В. Дергачова, Н. О. Сімченко та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф. Хлобистова Є. В. – Черкаси : видавець

Чабаненко Ю. А., 2013. – С. 288-298 (0,5 друк. арк.) *(Особистий внесок – 0,3 друк. арк.: автором проведено діагностику потенціалу конкурентоспроможності підприємств електроенергетики України залежно від структури їх ресурсного забезпечення).*

14. Кузнєцова К. О. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності підприємства на основі ресурсного потенціалу. Сутнісна характеристика ресурсного потенціалу та особливості його формування на підприємстві як базового елементу забезпечення конкурентоспроможності // Конкурентні домінанти стратегічного розвитку підприємств : монографія / В. В. Дергачова, Н. О. Сімченко, К. О. Бояринова та ін. – Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2013. – С. 313-340 (0,8 друк. арк.) *(Особистий внесок – 0,6 друк. арк.: автором досліджено теоретичні основи ресурсного забезпечення енергогенеруючого підприємства, та потенціалу його конкурентоспроможності).*

15. Кузнєцова К. О. Фактори впливу на формування конкурентоспроможності підприємства / К. О. Кузнєцова // Актуальні проблеми економіки та управління : збір. наук. праць. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – Вип. 7 (0,3 друк. арк.).

16. Кузнєцова К. О. Відновлювальні джерела енергії у забезпеченні енергетичної безпеки України / К. О. Кузнєцова // Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики : збір. наук. праць. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – С. 100-105 (0,3 друк. арк.).

17. Кузнєцова К. О. Проблеми ціноутворення на ринку електроенергетики України / К. О. Кузнєцова // Збір. наук. праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту, серія «Економічні науки». – Хмельницький, № 6, 2013. – С. 235-240 (0,26 друк. арк.).

18. Кузнєцова К. О. Передумови та перспективи розвитку енергетичного ринку України / В. В. Дергачова, К. О. Кузнєцова // Актуальні проблеми економіки та управління : збір. наук. праць. – К.: НТУУ «КПІ», 2014. – Вип. 8 (0,4 друк. арк.).

19. Кузнєцова Е. А. Инвестиционные стратегии повышения конкурентоспособности энергетического рынка Украины / Е. А. Кузнєцова, В. В. Дергачева, В. В. Чорней // Международный научный журнал «Устойчивое развитие». – Болгария: София, 2014 (0,2 друк. арк.) *(Особистий внесок – 0,08 друк. арк.: автором досліджено класичні моделі функціонування енергогенеруючих підприємств в умовах різної організації ринку електроенергії).*

Тези доповідей у матеріалах конференцій

20. Кузнєцова К. О. Аналіз стану та шляхи підвищення енергетичної безпеки України / К. О. Кузнєцова // Міжнародне науково-технічне співробітництво : матеріали V (XVII) Всеукр. наук.-практ. конф. – К.: НТУУ «КПІ», 2011. – С. 248.

21. Кузнєцова К. О. Теоретичні підходи до формування потенціалу енергетичних підприємств / К. О. Кузнєцова // Теорія та практика управління економічним розвитком : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Донецьк: ООО «Фирма «Друк-Инфо», 2012. – Т. 1. – С. 244-246.

22. Кузнєцова К. О. Відмінності поняття «потенціал» та «ресурси» підприємства / К. О. Кузнєцова // Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. – К.: ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2012. – С. 72.

23. Кузнєцова Е. А. Реформирование энергетического рынка для повышения конкурентоспособности экономики Украины / Е. А. Кузнєцова, В. В. Дергачева, А. А. Нестеренко // Экономика, экология и общество России в 21-м столетии : сбор. науч. трудов 14-й Междунар. науч.-практ. конф. – СПб: Изд-во Политех. ун-та, 2012. – С. 26-31 (0,11 друк. арк.) *(Особистий внесок – 0,05 друк. арк.: автором досліджено шляхи трансформації ринку електроенергії України при переході до конкурентних засад).*

24. Кузнєцова К. О. Енергетична безпека реального сектору національної економіки в міжнародних співставленнях / К. О. Кузнєцова, В. В. Дергачова // Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її забезпечення : праці IV міжнар. наук.-практ. семінару, 23-26 жовтня 2012 р. / відпов. ред. Є. М. Письменний, В. М. Шаповал. – Дніпропетровськ: Національний гірничий ун-т, 2012. – С. 49-53 (0,16 друк. арк.) *(Особистий внесок – 0,1 друк. арк.: автором досліджено тенденції розвитку вітчизняних енергогенеруючих підприємств в міжнародних співставленнях)*.

25. Кузнєцова Е. А. Развитие альтернативной энергетики как фактор повышения энергетической безопасности / Е. А. Кузнєцова // Прогнозирование инновационного развития национальной экономики в рамках рационального природопользования : материалы II междунар. науч.-практ. конф. (13 ноября 2013 г.) / отв. ред. М. Н. Руденко; Перм. гос. нац. исслед. ун-т. – Пермь: 2013. – С. 187-190 (0,32 друк. арк.).

26. Кузнєцова К. О. Енергетична складова економічної безпеки України / К. О. Кузнєцова // Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – С. 105.

27. Кузнєцова К. О. Можливості інноваційного розвитку ринку електроенергетики України / В. В. Дергачова, К. О. Кузнєцова // Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу : збір. тез доповідей VII Міжнар. наук.-практ. конф. – Суми: ТОВ «Папірус», 2013. – С. 60-62.

28. Кузнєцова Е. А. Проблемы становления эффективного энергетического рынка Украины / Е. А. Кузнєцова, В. В. Дергачева // Экономика, экология и общество России в 21-м столетии : сбор. науч. трудов 15-й Междунар. науч.-практ. конф. – СПб: Изд-во Политех. ун-та, 2013. – С. 293-298 (0,18 друк. арк.) *(Особистий внесок – 0,1 друк. арк.: автором досліджено проблеми функціонування енергогенеруючих підприємств при переході до конкурентних засад ринку в Україні)*.

29. Кузнєцова К. О. Модель функціонування електроенергетичного ринку України / К. О. Кузнєцова // Сучасні проблеми менеджменту : збір. матеріалів IX Міжнар. наук.-практ. конф. – К.: НАУ, 2013. – С. 82-83.

30. Кузнєцова Е. А. Зарубежный опыт формирования моделей организации рынка электроэнергии страны / Е. А. Кузнєцова, В. В. Дергачева // Экономика, экология и общество России в 21-м столетии : сбор. науч. трудов 17-й Междунар. науч.-практ. конф. – СПб: Изд-во Политех. ун-та, 2015. – С. 403-409. (0,25 друк. арк.) *(Особистий внесок – 0,15 друк. арк.: автором досліджено функціонування енергогенеруючих підприємств в умовах різної організації ринку електроенергії, охарактеризовано зарубіжний досвід формування конкурентного ринку електроенергії) (наукометричні бази – РИНЦ)*.

31. Кузнєцова К. О. Зарубіжний досвід формування моделей організації ринку електроенергії країни / К. О. Кузнєцова // Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління : матеріали XVI Міжнар. наук.-пр. конф. – К.: НТУУ «КПІ», 2015. – С.180-181.

АНОТАЦІЯ

Кузнєцова К. О. Ресурсне забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами

економічної діяльності). – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – Київ, 2016.

Дисертацію присвячено вирішенню науково-прикладного завдання – розроблення та обґрунтування теоретико-методичних і науково-практичних рекомендацій щодо формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств на основі ресурсного забезпечення.

Розкрито сутність і специфіку ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності та поглиблено відповідний понятійний апарат. Обґрунтовано особливості формування потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств. Узагальнено теоретичні засади моделей функціонування підприємств в умовах ринку електроенергії.

Проаналізовано стан і тенденції розвитку енергогенеруючих підприємств України; проведено діагностування їх потенціалу конкурентоспроможності. Проаналізовано стан і виявлено резерви ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств.

Удосконалено мультиплікативну модель оцінювання потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств на основі показників ресурсного забезпечення в умовах переходу до конкурентного ринку. Розроблено науково-методичні засади оптимізації ресурсного забезпечення енергогенеруючих підприємств для формування потенціалу їх конкурентоспроможності та здійснено його прогностичні оцінки. Розроблено практичні рекомендації щодо адаптації підприємств до конкурентного ринку.

Ключові слова: енергогенеруюче підприємство, модель ринку електроенергії, потенціал конкурентоспроможності, ресурсне забезпечення, формування.

АННОТАЦИЯ

Кузнецова Е. А. Ресурсное обеспечение потенциала конкурентоспособности энергогенерирующих предприятий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт». – Киев, 2016.

Диссертационная работа посвящена решению научно-прикладной задачи – разработки и обоснования теоретико-методических и научно-практических рекомендаций по формированию потенциала конкурентоспособности энергогенерирующих предприятий на основе ресурсного обеспечения (ПКОРО).

Раскрыты сущность и специфика ресурсного обеспечения потенциала конкурентоспособности предприятия и углублен соответствующий понятийный аппарат. Обоснованы особенности формирования ПКОРО. Исследованы и обобщены теоретические основы моделей функционирования энергогенерирующих предприятий в условиях перехода к конкурентному рынку.

Проанализированы состояние и тенденции развития энергогенерирующих предприятий Украины в контексте обеспечения их конкурентоспособности; проведена диагностика ресурсного обеспечения потенциала конкурентоспособности энергогенерирующих предприятий. Анализ ресурсного обеспечения потенциала конкурентоспособности энергогенерирующих предприятий позволил выявить его

резервы и усовершенствовать структуру показателей оценки ресурсного обеспечения энергогенерирующих предприятий, которая разграничена на «монопольную» и «конкурентную» группы в соответствии с моделями рынка электроэнергии и предполагает учет специфики работы предприятий в условиях дифференциации способов распределения электроэнергии и влияния внутренней среды энергетического предприятия на потенциал его конкурентоспособности.

Усовершенствована мультипликативная модель оценивания потенциала конкурентоспособности энергогенерирующих предприятий на основе показателей ресурсного обеспечения в условиях перехода к конкурентному рынку. Разработаны научно-методические основы оптимизации ресурсного обеспечения энергогенерирующих предприятий и усовершенствована модель формирования ПКОВО, которая учитывает реализацию положений государственной программы перехода на конкурентные условия функционирования рынка электроэнергии. Усовершенствованные научно-методические положения диагностики ресурсного обеспечения потенциала конкурентоспособности дают возможность последовательно представить этот процесс и оценить потенциал конкурентоспособности предприятия в зависимости от структуры его ресурсного обеспечения. Осуществлены прогнозные оценки потенциала конкурентоспособности энергогенерирующих предприятий и разработаны практические рекомендации по их адаптации к конкурентному рынку.

Ключевые слова: энергогенерирующее предприятие, модель рынка электроэнергии, потенциал конкурентоспособности, ресурсное обеспечение, формирование.

ABSTRACT

Kuznietsova K. O. Resourcing potential competitiveness of power generation companies. – Manuscript.

Thesis for a candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (by economic activity). – National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". – Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to solving scientific and practical task – elaboration and justification of theoretical-methodological and scientific-practical recommendations for capacity building competitive power generation enterprises based on resources.

The essence and specifics of resource supply capacity and competitiveness depth corresponding conceptual apparatus. Grounded especially the formation of potential competitiveness of power generation companies. Theoretical foundations of models of functioning of enterprises in the electricity market.

The state and trends of the energy generating enterprises of Ukraine; held diagnosing their potential competitiveness. The state reserves and discovered resource support competitiveness potential power generating companies.

Improved multiplicative model assessment of potential competitiveness of power generation companies based on indicators of resource support in the transition to a competitive market. The scientific and methodological basis for optimizing resource providing energy generating enterprises for capacity building competitiveness and made its projections. Practical recommendations for adapting businesses to a competitive market.

Keywords: electricity generating companies, potential competitiveness, electricity market model, resource support, formation.